

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra ekonomických teorií

Teze diplomové práce

**Srovnání nezaměstnanosti v České republice a vybraných
zemích EU (Slovensko, Polsko, Maďarsko, Slovinsko)**

Lucie Novotná

© 2015 ČZU v Praze

Souhrn

Práce se zabývá tématem „*Srovnání nezaměstnanosti v České republice a vybraných zemích EU (Slovensko, Polsko, Maďarsko, Slovinsko)*“. Podklady pro srovnání situace nezaměstnanosti v ČR a vybraných zemích EU jsou shromážděny primárně na základě podkladů z databáze Eurostatu.

Nezaměstnanost patří nejen v Evropské unii k nejvíce sledovanému makroekonomickému ukazateli, který informuje o stavu dané ekonomiky. Mezi druhy nezaměstnanosti patří frikční, cyklická, strukturální a sezónní. Trh práce lze popsat pomocí obecné míry nezaměstnanosti, podílem nezaměstnaných osob, počtem uchazečů na jedno volné pracovní místo a mírou ekonomické aktivity. První dva ukazatele se používají pouze v ČR. Politika zaměstnanosti se člení na aktivní a pasivní. Je zabezpečována Ministerstvem práce a sociálních věcí a Úřady práce.

Cílem politiky zaměstnanosti EU je dosažení 75% míry zaměstnanosti do konce roku 2020. Srovnání nezaměstnanosti ve vybraných státech EU s ČR je ve vlastní práci zhodnoceno dle harmonizované nezaměstnanosti za rok 2014, míry nezaměstnanosti v období roku 2003 – 2014 a harmonizované míry nezaměstnanosti za rok 2014.

Klíčová slova:

Nezaměstnanost, trh práce, míra nezaměstnanosti, druhy nezaměstnanosti, politika zaměstnanosti, nezaměstnaný, harmonizovaná míra nezaměstnanosti, harmonizovaná nezaměstnanost

Cíl práce

Cílem práce je zhodnocení vývoje nezaměstnanosti v ČR a komparace s vývojem v Polsku, Maďarsku, Slovensku a Slovinsku. V rámci tohoto je v teoretické části diplomové práce vymezena poptávka, nabídka a trh práce, následně druhy nezaměstnanosti a její měření. Také jsou popsány důsledků nezaměstnanosti a politika zaměstnanosti, tedy jakým způsobem a kdo zabezpečuje státní politiku zaměstnanosti v ČR. Následuje stručná charakteristika EU a jejích institucí. Dále v delším rozsahu je pojednáno o politice zaměstnanosti a nezaměstnanosti v EU, kde dochází k vymezení trhu práce v EU a stavu nezaměstnanosti v členských státech EU 28.

Ve vlastní práci je provedeno nejprve zhodnocení nezaměstnanosti v ČR na státní a následně na mezinárodní úrovni, aby mohlo dojít ke komparaci s vybranými státy. Následně jsou vyhodnoceny údaje o nezaměstnanosti vybraných států a to Polska, Maďarska, Slovenska

a Slovinska. Po jednotlivém zhodnocení vybraných států, jsou tyto státy jednotlivě srovnávány s ČR. Po dokončení srovnání vybraných států s ČR se zhodnotí dosažené výsledky, které vyplývají ze srovnání jednotlivých států.

Metodika

Práce je zpracována metodou shromažďování a srovnání poznatků z odborné literatury a internetových zdrojů.

V první části teoretických východisek dochází k shromažďování a srovnání poznatků z odborné literatury, internetových zdrojů a Zákona o zaměstnanosti. V druhé části teoretických východisek jsou použity internetové zdroje o EU v obecné rovině a následně využity informace z internetového zdroje Europa.eu a databáze Eurostatu pro zjištění situace na trhu práce v EU.

Vlastní práce je založena na analýze nezaměstnanosti v ČR a následné komparaci s vybranými státy EU. Nejprve ve vlastní práci dochází ke zhodnocení nezaměstnanosti v ČR a to ve dvou rovinách. V první rovině dle Českého statistického úřadu (dále jen „ČSÚ“) a Ministerstvem práce a sociálních věcí (dále je „MPSV“), což poslouží k důkladnějšímu popisu situace na trhu práce v ČR. V druhé rovině dle Eurostatu, toto hodnocení slouží pro mezinárodní srovnání, tedy pro srovnání s vybranými státy.

Podklady pro analýzu situace nezaměstnanosti v ČR a vybraných zemích EU jsou shromážděny primárně na základě podkladů z databáze Eurostatu a také na základě dat z ČSÚ, který vykazuje některé statistiky z databáze Eurostatu v českém jazyce. Dle těchto podkladů z databáze Eurostatu je srovnání nezaměstnanosti v ČR a vybraných státech provedeno na základě:

- počtu nezaměstnaných osob – harmonizovaná nezaměstnanost,
- míry nezaměstnanosti,
- harmonizované míry nezaměstnanosti.

Počet nezaměstnaných osob tedy harmonizovaná nezaměstnanost je hodnocena za každý měsíc roku 2014 a to dle věkové skupiny a poté celkem za každý měsíc. Míra nezaměstnanosti je provedena za období 2003 – 2014 a to celkový vývoj míry nezaměstnanosti za dané období, dále míra nezaměstnanosti dle pohlaví a následně dle věkové skupiny. Harmonizovaná míra nezaměstnanosti je zhodnocena za jednotlivé měsíce roku 2014.

Při zhodnocení situace nezaměstnanosti ve vybraných státech a ČR dochází k samotnému srovnání každého vybraného státu s ČR. Toto srovnání je opět provedeno na základě počtu nezaměstnaných osob, míry nezaměstnanosti a harmonizované míry nezaměstnanosti.

Zhodnocení výsledků

Při zhodnocení celkového počtu nezaměstnaných osob za rok 2014 v ČR s porovnáním s vybranými státy, je zřejmé, že počet nezaměstnaných na Slovensku byl trochu vyšší, než tomu bylo u ČR. Toto také platí pro Maďarsko, které také vykazovalo velmi podobný počet nezaměstnaných osob za jednotlivé měsíce roku 2014. Polsko mělo oproti ČR za každý měsíc roku 2014 téměř 4,5 krát větší počet nezaměstnaných osob. Posledním vybraným státem je Slovinsko, které mělo za každý měsíc roku 2014 zásadně méně nezaměstnaných osob než ČR.

Ve vývoji míry nezaměstnanosti za rok 2003 – 2014 měla ČR ve srovnání se Slovenskem a Polskem vždy nižší míru nezaměstnanosti. V Polsku byla míra nezaměstnanosti vždy vyšší než v ČR. Maďarsko vůči ČR vykazovalo od roku 2003 – 2005 nižší míru nezaměstnanosti. Od roku 2006 do roku 2014 už byla míra nezaměstnanosti Maďarska nad úrovní ČR. Slovinsko v porovnání s ČR mezi lety 2003 – 2009 bylo pod úrovní míry nezaměstnanosti v ČR. V roce 2008 a 2010 byly jejich míry na stejné hodnotě. Od roku 2011 mělo Slovinsko vyšší míru nezaměstnanosti než ČR.

V ČR v porovnání se Slovenskem a Polskem měly u vývoje míry nezaměstnanosti dle pohlaví za rok 2003 – 2014 vyšší míru nezaměstnanosti ženy než muži. Maďarsko a Slovinsko oproti ČR ukazovalo, že i ženy měly nižší míru nezaměstnanosti oproti mužům v některých letech za sledované období.

U míry nezaměstnanosti dle věkových skupin za rok 2003 – 2014 všechny vybrané státy společně s ČR ukazují, že míra nezaměstnanosti u věkové skupiny méně než 25 let, tedy nezaměstnanost mladistvých byla zásadně vyšší než u věkové skupiny 25 – 74 let. U druhé věkové skupiny 25 – 74 let nebyl vývoj míry nezaměstnanosti příliš odlišný od vývoje míry nezaměstnanosti celkem za jednotlivé státy.

Harmonizovaná míra nezaměstnanosti za jednotlivé měsíce roku 2014 byla v ČR oproti všem vybraným státům vyšší. U všech zemí byl v prvním čtvrtletí počet nezaměstnaných nejvyšší za celý rok 2014 a následně se hodnoty snižovaly, v některých případech mírně zvyšovaly, ale k prosinci vždy dosáhly nižší míry nezaměstnanosti, než tomu bylo na počátku roku.

Závěr

Tato diplomová práce byla věnována tématu „Srovnání nezaměstnanosti v ČR s vybranými zeměmi EU a to Slovenskem, Polskem, Maďarskem a Slovinskem“.

Z teoretických východisek je zřejmé, že nezaměstnanost je velmi diskutovaným tématem, jak ekonomickým, tak i sociálním. Pro popsání situace na trhu práce se v ČR používá

obecná míra nezaměstnanosti, podíl nezaměstnaných osob, míra ekonomické aktivity a počet uchazečů na jedno volné pracovní místo.

Politika zaměstnanosti v rámci ČR má za hlavní úkol plnou zaměstnanost a ochranu proti nezaměstnanosti. Toto a mnoho dalších úkolů se snaží zajistit náležitým institucionálním zabezpečením, tedy MPSV a Úřady práce. Státní politika zaměstnanosti je členěna na aktivní a pasivní politiku zaměstnanosti. Celkové výdaje na státní politiku zaměstnanosti byly v roce 2011 cca 14 mld. korun, z toho cca 3 mld. korun do APZ.

Politika zaměstnanosti v EU patří do oblasti Zaměstnanosti a sociálních věcí, za její tvorbu zodpovídají státy EU společně s EU. Na politiku zaměstnanosti v EU je kladen jasný cíl strategie Evropa 2020, a to splnění 75% míry zaměstnanosti v celé EU do roku 2020.

Nezaměstnanost v EU v září roku 2014 zaznamenala 24,371 milionů nezaměstnaných osob. Nejvíce nezaměstnaných bylo v Itálii, Francii a Německu. Naopak nejméně na Maltě, Lucembursku a Kypru. Míra nezaměstnanosti v EU byla v roce 2014 10,2 %. V roce 2013 byla nejhorší míra nezaměstnanosti v Řecku, Španělsku a Chorvatsku. Harmonizovaná míra nezaměstnanosti za prosinec 2014 v EU 28 byla 9,9 %.

Ve vlastní práci došlo ke srovnání nezaměstnanosti ČR s vybranými státy EU (Slovensko, Polsko, Maďarsko a Slovinsko) dle podkladů z databáze Eurostatu. Z tohoto srovnání vyšlo, že počet nezaměstnaných osob celkem má ČR se Slovenskem a Maďarskem téměř podobný a to mezi 300 – 380 tisíci osob. Naopak ČR se s Polskem a Slovinskem nelze na základě počtu nezaměstnaných srovnávat, protože Polsko dosahovalo více než 4,5 násobku nezaměstnaných, než tomu bylo v ČR. Slovinsko naopak dosahovalo jen kolem 100 tisíc nezaměstnaných.

U vývoje míry nezaměstnanosti za rok 2003 – 2004 měla ČR ve srovnání s Polskem a Slovenskem vždy nižší míru nezaměstnanosti. Za rok 2014 byla míra nezaměstnanosti ČR (6,1 %) nejvíce blízká míře nezaměstnanosti Maďarska (7,7 %), naopak nejvíce vzdálená byla míra Slovenska (13,2 %).

Vývoj míry nezaměstnanosti dle pohlaví za rok 2003 – 2014 ukazuje, že v ČR je větší rozdíl mezi mírou nezaměstnanosti v pohlaví, než je tomu u Slovenska a Polska. U Maďarska a Slovinska oproti ČR byly roky, v kterých míra nezaměstnanosti u mužů byla vyšší než u žen. Vývoj míry nezaměstnanosti dle pohlaví by určitě měl být do budoucna vyrovnanější zejména v ČR, tedy měly by se nabízet stejné podmínky pro obě pohlaví.

Míra nezaměstnanosti dle věkových skupin zaznamenala hlavní problém u skupiny mladistvých, vzhledem k tomu že dosahovala více jak dvojnásobnou míru než tomu bylo u celkové míry nezaměstnanosti. V porovnání s ČR byla nejvyšší míra nezaměstnanosti v této

skupině na Slovensku, Polsku a Maďarsku. Je tedy nutné, aby jak jednotlivé státy, tak i celá EU tento problém řešila. Druhá věková skupina 25 – 74 let nevykazovala přílišné rozdíly od celkové míry nezaměstnanosti.

Harmonizovaná míra nezaměstnanosti za celý rok 2014 byla ve vybraných státech EU vyšší než v ČR. Nejvyšší míru nezaměstnanosti v prosinci roku 2014 oproti ČR (5,8 %) mělo Slovensko (12,5 %), následně Slovinsko (9,7 %), dále Polsko (8,0 %) a poslední v řadě Maďarsko (7,3 %).

Závěrem lze říci, že v počtu nezaměstnaných osob za rok 2014, míře nezaměstnanosti za rok 2014, míře nezaměstnanosti dle věkových skupin a harmonizované míře nezaměstnanosti za rok 2014 je Maďarsko pro ČR nejbližším státem, co se týče těchto ukazatelů, tedy tyto ukazatele vykazují podobné hodnoty u obou států. Naopak nejvíce odlišné hodnoty vykazuje oproti ČR Slovensko a to u ukazatelů míry nezaměstnanosti za rok 2014, míry nezaměstnanosti mladistvých a v harmonizované míře nezaměstnanosti za rok 2014. Tím je možné říci, že tyto státy si jsou u těchto zmíněných ukazatelů nejbližšími.

Seznam stěžejní literatury

- BRČÁK, Josef; SEKERKA, Bohuslav; STARÁ Dana. *Makroekonomie – teorie a praxe*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2014. 223 s. ISBN 978-80-7380-492-3.
- JUREČKA, Václav a kol. *Makroekonomie*. Praha: Grada Publishing, a.s., 2013. 352 s. ISBN 978-80-247-4386-8.
- VLČEK, Josef. *Ekonomie a ekonomika*. 4. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2009. 516 s. ISBN 978-80-7357-478-9.
- Zákon o zaměstnanosti (Zákon č. 435/2004 Sb.). Dostupné také online na https://portal.mpsv.cz/sz/obecne/prav_predpisy/akt_zneni/zoz_-_24._cervna_2014.pdf [cit. 2014-08-14]
- Eurostat. *Harmonised unemployment by sex - age group 25-74* [online]. 2015-02-15 [cit. 2015-02-24]. Dostupné z: <<http://ec.europa.eu/eurostat/tgm/table.do?tab=table&init=1&plugin=1&pcode=teilm012&language=en>>
- Eurostat. *Harmonised unemployment by sex - age group 15-24* [online]. 2015-02-15 [cit. 2015-02-24]. Dostupné z: <<http://ec.europa.eu/eurostat/tgm/refreshTableAction.do?tab=table&plugin=1&pcode=teilm011&language=en>>
- Eurostat. *Harmonised unemployment rate by sex* [online]. 2015-02-15 [cit. 2015-02-24]. Dostupné z: <<http://ec.europa.eu/eurostat/tgm/table.do?tab=table&plugin=1&language=en&pcode=teilm020>>
- Eurostat. *Unemployment rate, by sex* [online]. 2014-12-11 [cit. 2015-02-14]. Dostupné z: <<http://ec.europa.eu/eurostat/tgm/table.do?tab=table&plugin=1&language=en&pcode=tsdec450>>